

Den skäggiga damen ett svårt fall av hypertrikos

Den på sin tid så berömda Julia Pastrana var en mexikansk indi-an Kvinna med abnormt ökad hårväxt; behåringen täckte hela kroppen som en päls, och en kraftig överväxt av tandköttet gav henne ett apliknande ansikte. Under 1850-talet visades hon för pengar av sin make, Mr Theodore Lent, som också var hennes impressario. Från USA reste paret till England, Frankrike, Tyskland, Österrike, Polen och Ryssland. De hade exempellösa framgångar, och Julia, som i utställningspamfletterna presenterades som en hybrid mellan människa och apa, blev legendarisk redan under sin livstid. Hon dog i barnsäng 1860; hennes lille son, som också avled, hade samma slags deformitet.

Mumier på turné

Theodore Lent sålde liken till en rysk professor, som balsamerade dem. När Mr Lent såg hur skickligt utförda mumierna var köpte han tillbaka dem från professorn och fortsatte att resa runt i Europa och visa dem mot betalning. Karriären kröntes när han gifte sig med en annan skäggig dam, som han gav artistnamnet Zenora Pastrana och förevisade tillsammans med sin första hustru och lille sons mumier.

Efter Mr Lents död ärvdes mumierna av Zenora. De bytte sedan ägare flera gånger innan de 1921 dök upp på Lunds tivoli i Oslo. Som del av ett »skräckkabinett» fyllt med egenartade preparat medföljde de sedan cirkusen i många år.

Det dröjde till 1970 innan Julias mumie åter kom i rampljuset. En excentrisk amerikansk kuriosasamlare ville köpa den. Trots att amerikanen slutligen skall ha bjudit så mycket som 500 000 dollar ville den norske tivolimannen inte sälja, utan han snyggade upp mumierna med dammsugaren och tog dem med på turné runt om i Norge; senare turnerade de i USA. Under folkparkssommaren 1973 var Julia Pastrana och den lille sonen en stor attraktion hos Björkmans tivoli som turnerade i Sverige.

Julia Pastrana, den skäggiga och håriga damen från Mexiko, visades under 1850-talet för pengar runt om i Europa. Bilden, en tysk cirkusaffisch från 1857, återges med tillstånd av cirkusmuseet i St Petersburg. Julia Pastranas utförliga biografi, med en litteraturförteckning, finns i Jan Bondesons bok »Cabinet of Medical Curiosities», i Sverige tillgänglig genom Kiviksgårdens förlag (fax 0414-707 77).

MEDICIN
HISTORISK
paus

Medicinhistoriska
ögonblicksbilder,
i form av en kort text
till en bra bild,
välkomnas!

»Medicinhistorisk paus»
Läkartidningen
Box 5603
114 86 Stockholm

År 1990 dök emellertid Julias rastlösa mumie upp igen – denna gång på Rettsmedicinsk Institut i Oslo, dit polisen hade fört den efter det att den hade hittats på en sopstation. Jag hade samma år tillfälle att undersöka den och kunde tre år senare, tillsammans med professor AEW Miles vid Royal College of Surgeons tandläkarmuseum i London, publicera en artikel i *American Journal of Medical Genetics*, vari Pastranas fall noggrant granskades.

Mikroskopisk analys av hårprov från mumien, samt analys av röntgenbilder av dess tanduppsättning, talade för diagnosen kongenital hypertrikos med gingival hyperplasi, ett ovanligt autosomalt dominant syndrom. Julia Pastrana var sannolikt det genom tiderna svåraste fallet med detta tillstånd.

Kontroversen har fortsatt

Kontroversen kring Julia Pastrana har fortsatt i Norge, och den gamla mumiens fortsatta öden har i flera år stötts och blötts av läkare, etiker, präster och politiker. Företrädare för den norska kyrkan krävde att mumien skulle begravas eller kremeras, men en grupp läkare och akademiker ansåg att det vore meningslös vandalism att förstöra mumien. De skrev till den Pastrana-kommission som hade tillsatts av det norska inrikesministeriet och föreslog att mumien skulle bevaras i en sluten sarkofag på ett medicinhistoriskt museum i Oslo.

Julia Pastranas rastlösa mumie såg ut att ännu en gång ha räddats. I april 1997 rapporterades emellertid i den norska pressen att en kvinna som uppgav sig vara mumiens rätta ägare reste krav på att den skulle lämnas ut till henne för att begravas i Mexiko. Så hade dock inte skett flera månader senare, utan mycket talar för att mumien är kvar i Oslo.

Jan Bondeson
leg läkare
London